

Del 6.

SVENSK FALLSKÄRMSHISTORIA

Året är 1984, en välklädd, ung kvinna med pumps och matchande dräktjacka kliver ut från flygplats-terminalen och promenerar världsvant längs trottoaren. Det är svensk vår, luften är varm och noter av syren och hägg anas bland asfaltens torra, sega doft. Kvinnan är Gunlög Edgren som precis kommit hem till Sverige efter ett år i Paris och alldeles, alldeles snart ska hennes liv ta en helvändning. Alldeles snart ska hon genom en bekant till en vän promenera in på ett hoppfält, smutsa ner pumpsen med jord från fältet och falla pladask för fallskärms hoppning. Hennes välmanikyrate händer och skräddarsydda kjolar kommer bytas ut till FS-overall och magreserv och hon kommer bli en av de fyra kvinnor som var med och såg till att det idag finns en damklass i VM i fallskärms hoppning.

Vi har kommit till den sjätte och sista delen i den här artikelserien om svensk fallskärms historia och även om kvinnorna, så gott som alltid, varit närvarande i sporten är det först på senare tid som de blivit mer eller mindre självklara. Det har inte alltid varit lätt att vara kvinna bland männen, det vet Gunlög som med sin nätta längd och vikt ofta blivit både ifrågasatt och åsidosatt. Men Gunlög är en speciell kvinna, en envis och skarp individ som likt en naturkraft, med vilja, slit och disciplin har kämpat både i med- och motvind (ordspel avsedd) och här delar hon med sig av sin resa.

Kavat tjej reser till VM med 60 hopp i bagaget

Gunlög föll pladask för hoppvärlden när hon anlände till Malmö Björnstorp (numera Fallskärmsklubben SYD) och några dagar senare påbörjade hon sin fallskärmskurs. Till skillnad från många andra stannade hon inte på en klubb och gjorde färdigt sin fallskärmsutbildning och etablerade därmed ingen "hemmaklubb". Redan som elev hoppade hon både i Skåne, Stockholm och Nyköping innan hon åkte till Frankrike igen. I Frankrike hamnade hon på Europas största hoppfält, 'La Ferte Gaucher', som hade två Pilatus Porter och en Twin-otter. Där bekantade sig den unga och kavata Gunlög, som fortfarande var elev, med landslagen som var där och tränade inför VM 1985. Med 60 hopp i bagaget lämnade hon sedan Frankrike och tågluffade i Europa, resan gick bland annat till Jugoslavien för nämnda världsmästerskap där hon umgicks med sina nya vänner, hoppare på elitnivå.

Att snabbt komma in i tävlingsatmosfären är troligen det som gav henne driv och glöd att själv laghoppa även om det i början inte alls fanns tankar på att tävla. Det första laget Gunlög var en del av var 'Plankorna' där hon hoppade tillsammans med Kotte Nyberg, Sussie Knutsson och Ulrika 'Hacke' Bergman. "Ah fasen vilket katastrof-lag vi var", skrattar Gunlög "det var kaos jämt, på vårt första SM var Sussie så sen att vi bara var tre tjejer på plats i planet när det var dags att lyfta. Att 'dirta' innan var det inte tal om!"

Kvinnornas idé med uppvärmning

Därefter startades tjejlaget ASTA, bestående av Gunlög, Gunilla Forsberg, Seija Viinikanoja och Jannica Cavallius. Gunlög berättar att killarna slog vad om att de inte skulle kunna hålla ihop men det gjorde de, i tre år. Fyndiga som de var tryckte de upp lagtröjor som de sålde ganska gott om till sina fans. ASTA var också det första laget som värmdes upp inför hoppen och det skrattades och tittades snett åt detta, men kort därefter började så gott som alla att ha någon typ av uppvärmning inför hoppning, framförallt vid tävlingar. "Det ändrade hela synsättet på seriositeten i hoppning på något sätt", berättar Gunlög. Laget deltog i tre SM och löstes upp 1995.

Ur det onda föds något vackert

Ur diverse spruckna lag och besvikelser över 'Projektet' föddes 4Pleasure som skulle bli ett banbrytande lag som faktiskt kom att omstöpa tävlingshoppning världen över. Ett lag med enorm

Gunlög med Australiensiska Roxy som redan 1985 hade 10 000 hopp.

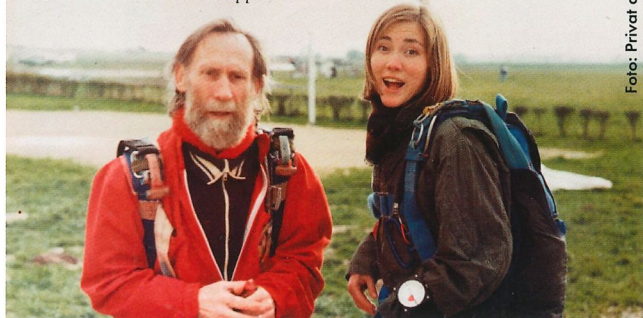

Foto: Privat arkiv

De som köpte ASTA-t-shirts blev belönade med julkort.

God Jul
och
Gott Nytt År

Foto: Privat arkiv

Foto: 4Pleasure arkiv

Gunlög Edgren, Lena Jones, Ann-Marie Jarzebowski och Pernilla Brouzell i Portugal för lagets första internationella tävling 1998.

Projektet

Ur Basic Camp, som startades av Lukas Knutsson 1994, föddes projektet som fick namnet 'Projektet'. Tanken var att plocka ut FS-talanger och bygga ett riktigt bra åtta-mannalag som kunde konkurrera om platsen som landslag. Första året blev det dock bara ett fyrmannalag; Ann-Marie Jarzebowski, Catharina Gilljam, Lukas Knutsson och Berndt Persson valdes ut av coachen Jack Jefferies från Skydive Arizona som var inhyrd coach på Basic Camp. Två år senare var målet nått; man hade ett vasst åtta-mannalag och ett fyrmannalag som flög riktigt bra och tanken var att 'Fyran' skulle agera inhoppare till 'Åttan'. Fyrmannalaget kom att kallas ett "envis monsterlag" då de ville satsa på FS4 istället och faktiskt tog hem andraplatsen i SM. Projektet dog efter några år, oenigheter och upplevelse av diskriminering när laget blev ett renodlat herrlag kan ha varit orsaken. Lukas Knutsson gick bort några år senare men Basic Camp levde vidare och det är nog inte omöjligt att vi får se mer av det i framtiden.

ödmjukhet och respekt för varandra då samtliga individer till en början var lite sårade och modfälda av tidigare erfarenheter. Laget fick namnet 4Pleasure just för att det var det de ville, de ville ha roligt men även tävla seriöst. Antagligen var det just därför som de lyckades nå mål som var så gott som omöjliga. 4Pleasure kom att bli Sveriges första damlag i FS4 och under ett SM slog de faktiskt herrlaget.

Laget bestod, utöver Gunlög, av Pernilla Brouzell, Ann-Marie Jarzebowski och Lena Jones (då Boström). Anders Brouzell (då Jonasson) och Annika Cronert filmade. En drivande vilja att främja kvinnor och att vara förebilder för framtida tjejer inom hoppningen växte sig stark. Bland annat anordnade de tjejcamp, både på Frifallsskolan i Tullinge där laget startades, och i Västerås på Fallskärmsklubben Aros som senare kom att bli deras hemmaklubb. Med den energi och det driv laget uppvisade var det tydligt för Aros styrelse att de menade allvar och verkligen skulle satsa järnet varpå de fick en bra lagdeal. Det lönade sig, 4Pleasure lockade till sig hoppare inte bara från Sverige, utan även från flertalet andra länder som lagtränade på Aros.

De camp som 4Pleasure höll i genomfördes med största allvar, Gunlög berättar "Jag minns att Sven Mörtberg, nuvarande RI, smög omkring i kulisserna och var nyfiken under campet. Sedan kom han faktiskt fram och berättade att han var riktigt imponerad av vad vi åstadkom".

En man som ville främja kvinnor

Solly Williams, 4Pleasures sydafrikanske coach, var trött på dåtidens syn på kvinnor inom diverse sporter. Hans erfarenheter från Frankrike där

"Vi bestämde oss för att vinna något som inte ens fanns... Och vi lyckades!"

– Gunlög Edgren

kvinnorna inte var välkomna i lagen för att "männerna inte kunde koncentrera sig" samt liknande händelser i Australien gav honom insikten om behovet av en damklass. Idén mötte stort motstånd, framförallt från Frankrike. Men 4Pleasure, med uppmuntran av sin coach, bestämde sig för att vinna damklassen – som alltså inte ens existerade.

Med hårt arbete, mycket träning och kvinnlig list blev det till sist som så att fyra damlag ställde upp i den helt nya damklassen på världscupen i fallskärmsshopping i Portugal 1998. Och 4Pleasure tog hem guld.

Medaljer och män i Australien

Året därpå tog de brons på VM i Australien och under den resan hittade Annika och Ann-Marie sina äkta män i det australiensiska åtta-mannalaget.

4Pleasure levde vidare, Gunlög, Pernilla och Lena droppade av och ersattes av Lisa Gullberg, Lena Erlandsson och Annika Cronert (som varit kameraposition). År 2001 visade 4Pleasure en gång för alla att kvinnliga hoppare är minst lika värda att satsa på som herrarna då de faktiskt tog SM-guld och därmed slog alla andra lag, både mixade och renodlade herrlag. En stor vinst för de kvinnor som upplevt sig diskriminerade på grund av kön.

Foto: 4Pleasure arkiv

4Pleasure 2001, laget bestod då av; Ann-Marie Jarzebowski, Lena Erlandsson, Annika Cronert och Lisa Gullberg.

Foto: 4Pleasure arkiv

4Pleasure i Australien 1999, från vänster; Lena, Pernilla, Ann-Marie, Gunlög och Annika Cronert nedanför

Team X i Australien, från vänster; Lena Erlandsson, Johanna Forslund, Bodil Almgren och Katarina Sonnevi.

Foto: TeamX arkiv

Foto: Tobias "Tabbe" Forslund

TeamX hoppar över Australiens 'Gold Coast'

Foto: TeamX arkiv

TeamX på prisplattan i Bahrain

I Spanien samma år gjorde laget sitt sista VM och de kammade även denna gång hem en tredjeplats. Lagets allra sista tävling blev året därpå, World Cup i Empuriabrava och bestod då av Gunlög, Lena Jones (då Boström), Lena Erlandsson och Pernilla Brouzell samt Katarina Sonnevi på kamera. Därefter begravdes, med stor kärlek och respekt, laget som betytt otroligt mycket för kvinnliga fallskärms hoppare. Kvinnorna i 4Pleasure talar fortfarande om varandra som systrar och sammanstrålar då och då när alla är i Sverige.

Nya damlaget tog två internationella brons på 10 dagar

4Pleasure är inte det enda svenska damlaget som fått pallplacering i Australien, tjejlaget TeamX, bestående av Johanna Forslund, Bodil Almberg, Katarina Sonnevi och Lena Erlandsson (ja samma Lena Erlandsson), tog hem VM-brons i Australien efter att ha vunnit SM 2018. En stor bedrift då damklassen i FS4 numera är väletablerad och det är många landslag som ställer upp på mästerskapen.

Utöver bragderna 2018 har TeamX tävlat i FS4 i vindtunnel, knappt en vecka innan passera efter framgångarna i Australien innan laget packade sina väskor och åkte till Bahrain för World cup i Indoor Skydiving. Även där tog de brons och två månader senare blev det ytterligare en tredjeplats på Wind games i Spanien.

Efter att ha vunnit SM 2017 reste de till Kanada för VM där de förlorade striden om bronset mot Tjeckien. 2018 valde laget att

även satsa på utomhussäsongen och de har, än idag, de svenska rekorderna i högst totalpoäng på tävling och flest poäng per hopp, både utomhus och inomhus. Laget satte årligen nya poängrekord och har tagit flera SM-silver och tävlat i tunnlar bland annat i Belgien, Finland, Polen, Norge, Frankrike och Spanien.

Laget hade en femårig satsning med siktet inställt på VM 2020. Inför säsongen 2020 tränade tjejerna mer än någonsin. Men, allt kom till ett snöpligt slut då både SM och VM ställdes in med kort varsel på grund av den pandemi som råder. När även VM 2021 ställdes in valde TeamX att lägga ner.

Hoppas få se fler svenska damlag

Med en meritlista som omfattar 9 svenska rekord, 3 SM silver, 1 SM guld, ett världscups-brons (FS4 inomhus) och ett VM-brons (FS4 utomhus) hoppas tjejerna i TeamX att nya svenska damlag kliver fram och för den svenska fanan än högre upp på prispallen på internationella tävlingar.

Bodil vill gärna uppmuntra framtida damlag och till alla de som funderar på att börja tävla säger hon "Gör det! Det är otroligt kul att utveckla sin hoppning tillsammans, åka 'på semester' med sina lagkamrater, uppleva nya 'dropzones'/vindtunnlar ihop, träffa likasinnade från andra länder, och så klart; att känna tävlingspirret i magen...!"

Fallskärmsbrudar!

Juli 1980, Legenden Jerry Bird, är på besök på Fallskärmsklubben Aros. Från vänster; Lisbeth Färlén, Elisabeth Mikaelsson, Jerry Bird, Lillemor Pira och Eva Birath.

1st Vice President på International Skydiving Commission på FAI - World Air Sports Federation

Elisabet Mikaelsson

Elisabet började hoppa 1976 och har varit domare inom sporten sedan tidigt 90-tal med stor framgång. Hennes ambition har alltid varit att fallskärms hoppningen ska få mer plats i tidningarnas sportbilagor och att fallskärms hoppningen ska ses som en seriös sport med atleter som satsar och tävlar. Hennes idoga arbete, effektivitet och strävan efter att skapa riktigt bra förutsättningar för sporten har gjort henne till en oerhört eftertraktad domare. Hon har varit domare på såväl klubbmästerskap som chefsdomare på världsmästerskap, världscuper och World Air Games samt blivit inlånad till många länders nationella mästerskap för sin gedigna kompetens. Idag sitter hon som förste Vice Ordförande i ISC, International Skydiving Commission, och som sekreterare i CASI (den kommitté som skriver de generella tävlingsreglerna för samtliga flygsporter) och hon har tidigare varit ordförande för Speed Skydiving-kommittén och medlem i de flesta av ISC:s kommittéer.

Enda svenska kvinnan som deltog i världsrekordet i storformation

Karin Lien

Karin gör sin 30:e fallskärmsäsong i år, på 30 år har hon hunnit testa de flesta grenar inom sporten, bland annat CRW, speedstar, vinkel och fyrmanna. Hon föredrar träning framför tävling men har bland annat kommit tvåa på SM i tiomanna speedformation. Karin har gjort mass-inhopp i Bangkok (672 personer) och hon var den enda svenska kvinnan som var med och satte världsrekordet i storformation; 400 personer från fem Herculesplan i Udonthani, Thailand. Karin arrangerade Big Way-camp i Gryttjom åren 2003-2008 och håller på att organisera ett även i år. Hon är aktiv AFF-instruktör som fortfarande, efter mer än 1000 AFF-hopp, älskar att utbilda och är en av få som AFF:at från helikopter. Hennes förlovnings skedde i en luftballong strax innan de hoppade av tillsammans och Karin fortsätter testa nya saker, helikopterinhopp med vattenlandning för att bli upphämtad av ytbärgare till exempel. Hennes absolut bästa minne är att få leka med sonen Filip i frifall, och oss veterligen är hon den enda som ridit hem från en utlandning.

Ett av de lag Karin Lien hoppade med var Sky High, här är de på SM på Fallskärmsklubben Aros 2002. Laget bestod, förutom Karin av; Jenny Bäcklin, Ann Lindberg, Barbara Westertaklax och Erika Franzén var fotograf i laget. Barbara är inte med på bilden.

Ann-Marie Jarzebowski är en sann förebild.

Den bästa kvinnliga hopparen som Sverige har producerat!

Ann-Marie Jarzebowski

Ann-Marie var en av de två tjejer som blev utplockade av Jack Jefferies till 'Projektet's första lag 1994. Sedan dess har hon tävlat i VM för såväl Sverige som Australien och hon har tävlat både i mixad klass och i damklass och tog tre internationella medaljer med 4Pleasure. Hon är den där sortens människa som inte lämnar någon sten orörd när hon är på väg mot något. Under hoppning missas inget tillfälle att analysera och förbättra något, oavsett om det är på rullbrädan innan hoppet eller under 'debriefen' efter hoppet. Seriositet på allra högsta nivå och hon omnämns av andra lag som "Den bästa kvinnliga hopparen som Sverige producerat!" Idag coachar Ann-Marie fyrmannalag och så snart pandemins restriktioner släpper ämnar hon tävla igen. "Jag har inget lag och inga fasta planer för tillfället men jag älskar att både träna och tävla så ja, fler tävlingar blir det" ler Ann-Marie och fortsätter med glimten i ögat "om det blir i Australien eller Sverige återstår att se!"

Sisters in Pink; Helén Samuelsson (th) och brittiska Joanne Hawley på plats i Kalifornien för nuvarande världsrekordet i storformation med enbart kvinnor.

Foto: Anna Panasyuk

” Enda svenskan i världsrekordet i storformation med enbart kvinnor

Helén Samuelsson

Helén har inte bara fött och uppfostrat två fallskärmshoppare, hon har också laghoppat i diverse lag och hon var den enda svenskan med på världsrekordet i storformation med endast kvinnor; 181 damer i Kalifornien. Hon driver tillsammans med den äkta maken Ulf 'Uffe' Anderzon 'Uffes Hoppshop' som förser nästintill hela hoppssverige med prylar. Helén är karismatisk, positiv och bestämd, hon är en av dem som genom material gjort hoppningen mer tillgänglig för kvinnor som ofta är mindre i storlek än män och hon har alltid spännande historier på lager. Helén är en oerhört vass formationshoppare och har till och med varit 'Honorary Brit' då hon blev inbjuden för att hjälpa britterna att sätta ett rekord med bara tjejer 2007, 64 'ladies' blev det till främjandet av Röda Korset (Red Cross) och formationen var ett stort, rött kors på himlen.

” Laget före jaget och förbundet i främsta rummet

Penny Robertson-Pearce

Har du de senaste åren haft en fråga om en kurs, ansökt om ny licensgrad, mailat till kansliet eller varit involverad i en tävling har du med allra största sannolikhet varit i kontakt med Penny. Penny är allas vår kanslist, den här publikationens chefredaktör och en riktig ninja när det kommer till att organisera saker inom förbundet, äska medel, hålla koll på fallskärmsverige och komma med roliga idéer och citat. Framförallt har hon haft ett finger med i spelet i fler fallskärms-SM än hon har år i sporten, såväl som domare, controller och funktionär. I augusti gör hon sitt 10:e SM som tävlingschef. Penny offrar ofta sin egen hoppning för att andra ska få njuta av himlen och härligheten genom att exempelvis ta på sig extra HL-dagar, hjälpa till i manifestet, styra upp hemmaklubbens midsommarfirande, påskfirande, kräftskivor och liknande. Penny är en riktigt bra firare, en knivskarp kanslist (som sällan behöver leta information då hon har det mesta i huvudet) och en sådan där människa som alltid ställer upp, alltid bjuder till och som är en riktigt god kamrat.

Penny Robertson-Pearce är en sann firare, 2013 firade hon exempelvis 100 hopp med kräftskiva i frifall

Foto: Amanda Gyllenpanzar

En glad Sara Hall Ericson hoppar med lika positiv passagerare

Foto: Mikael Söderberg

” Inspirationskälla för kvinnliga tandempiloter och en mycket duktig instruktör

Sara Hall Ericson

Sara Hall Ericson har närmare 5000 hopp, hon inte bara AFF:ar, håller fallskärmskurser och filmar tandem, hon är även en mycket duktig tandeminstruktör och stor förebild för andra tjejer som vill hoppa med passagerare men som kanske tvivlar på sin storlek och styrka. Sara spenderar vinterhalvåret på olika 'dropzones' runt om i världen och somrarna på Fallskärmsklubben Aros. Sara är en förebild för många och har blivit utsedd till 'Årets Instruktör' på hemmaklubben flertalet gånger. Det är inte förvånande, med glad röst och sitt alldeles särskilt lugna och trygga sätt, briefar hon elever, delar med sig av kunskap och får tjejer (och killar) att tro på sig själva. Sara är även en uppskattad förbundsinstruktör som bland annat utbildar blivande AFF-instruktörer.

Andra tjejer som förebilder inom sporten

Cornelia Franzén, Tilda Järbel, Sonya Michanek, Carolina Mallwitz, Sofie Sagfossen, Sofia Lundberg, Boel Stier och Anna Eriksson satte svenskt damrekord i headdown formation i Gryttjom 7 augusti 2015.

Åsah Helenius har tävlat i flertalet FS4-lag (nu i Aurora), och varit medlem i USK, Utbildnings- och Säkerhetskommittén. Hon har även agerat ställföreträdande riksinstruktör när denne haft semester samt varit tillförordnad RI under en kort period år 2019, innan nuvarande RI tillträdde.

Maja Vesterberg får stipendium av Flygsportförbundet, läs om henne i 'Nyfiken På' i det här numret.

Ulla-Stina Östberg var riksinstruktör 1984-1985.

Anna-Bell Petersson var riksinstruktör 2000-2001.

Farida Fahmy var ordförande i Svenska Fallskärmsförbundet 1989-1990.

Det har varit en fröjd att få ta er på den här historiska resan från dårliga pionjärhoppare till grundandet av Fallskärmsjägarskolan, vidare till uppstart och etablering av våra svenska fallskärmsklubbar, grundandet av förbundet, RW-hoppningens framväxt, fallskärmsveriges storhetstid och ända fram till nutid. Stort tack till alla er som svarat på samtal, mailat svar på frågor i tid och otid, som tagit sig tid att träffa mig såväl digitalt som över en kopp kaffe och tack till alla er som bidragit med historier och bekräftat händelser. Och tack till vår käre RI, Sven Mörtberg, som gjort mig till en bättre journalist genom att snarare dementera uppgifter och därmed tvingat mig att gräva djupare och vässa mitt informationsökande.

Och tack till alla er dårar, pionjärer, eldsjälur, förebilder och underbara hoppvänner för att ni, allihop, gör den här sporten till det den är; fantastisk, unik och hoppfull! ■